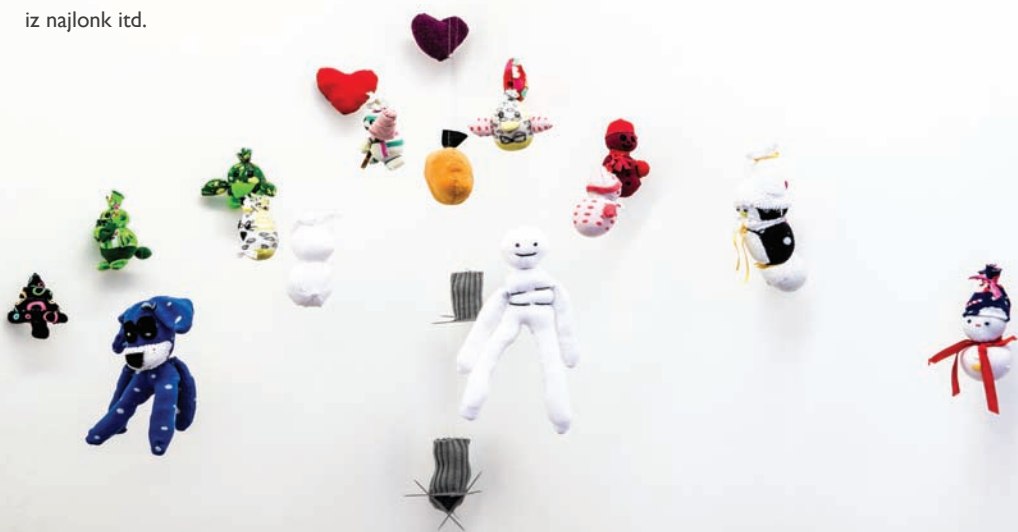

PREOBLIKOVANJE

Rabljeni oziroma zavrženi tekstilni izdelki so trenutno najhitreje rastoči odpadki v EU (5 do 10 % vpliva na okolje prihaja iz tekstilne industrije) in se bodo po napovedih še povečevali. Ti odpadki večinoma nastajajo v gospodinjstvih in po navadi končajo v zabojnikih za mešane komunalne odpadke.

Po raziskavah revije European Environment Information and Observation Network povprečen prebivalec EU zavrže 26 kg tekstila na leto, prebivalec ZDA pa kar 80 kg! Zato je bil velik del projekta namenjen ozaveščanju o tej problematiki in iskanju rešitev, kako izdelkom – v našem primeru nogavicam – podaljšati življenjsko dobo oziroma kako jim podariti drugo življenje.

Študenti so odpadne, odslužene nogavice uporabili za nove izdelke, primerne za nadaljnjo uporabo, z uporabo trajnostnih principov, kot je npr. upcycling, ker lahko nogavice postanejo uporabne na nove načine, na primer za izdelavo igračk, podložki za sedenje iz proizvodnih ostankov nogavic, funkcionalna vaza za rože iz najlonk itd.

Raziskovanje zgodovine nogavičarstva ter oblikovanje sodobnih nogavic

ŠTUMFI

Projekt sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.

SLOVENSKI
ETNOGRAFSKI
MUZEJ

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI
SOCIALNI SKLAD

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

Javni štipendijski, ra. tvojni,
invalidski in preživetniški
sklad Republike Slovenije

Univerza v Ljubljani
Naravoslovnotehniška fakulteta

Raziskovanje zgodovine nogavičarstva ter oblikovanje sodobnih nogavic

ŠTUMFI

Mentorice:

doc. dr. Živa Zupin, doc. Petja Zorec (Naravoslovnotehniška fakulteta),
mag. Ana Motnikar, dr. Janja Žagar, Sonja Kogej Rus (Slovenski etnografski
muzej)

Sodelujoči študenti:

Gasper Gajšek, Zala Hrastar, Zala Mavrič, Anita Miklavčič, Elizabeta
Petrovčič, Klara Rešetič, Petra Schwarzbartel, Maruša Turk, Lara Vidmar,
Iris Vrhovski

RAZVOJ PLETENIH NOGAVIC

Nogavice so najprej pletli ročno. Leta 1598 pa je William Lee izumil revolucionarni prvi mehanski pletilnik, s čimer se je hitrost pletenja zelo povečala. Povprečen pletilec je lahko ročno zapletel 100 zank v minuti, na prvem Leejevem pletilniku 500–600 zank v minuti, na izpopolnjenem pletilniku 1000–1500 zank v minuti, s sodobnimi pletilniki pa je dosežena hitrost kar 400.000 zank v minuti, lahko tudi več. Prvi pletilniki so bili ploski, krožno pletenje je vstopilo v nogavičarsko panogo šele v 19. stoletju. Kljub razvoju krožnega pletenja je na ženskih nogavicah še dolgo ostal »ikoničen« vzdolžni šiv, ki je sicer značilen za nogavice, izdelane na ploskih pletilnikih. Nekatere nogavice, izdelane na krožnih pletilnikih, pa so imele kasneje na zadnji strani imitacijo šiva. Spremembe in prilagoditve nogavičarskih pletilnikov omogočajo tudi pletenje brezšivnega spodnjega in športnega perila ter športnih in medicinskih tekstilij, v sodobnem času tudi izdelavo pletenih vrhnjih delov čevljev in športnih copat.

PROIZVODNJA NOGAVIC

V Evropi je največja proizvajalka nogavic Italija. V svetovnem merilu največ nogavic proizvedejo Kitajska, Turčija, Indija in Pakistan. V Sloveniji število podjetij s to dejavnostjo niha. Po podatkih na portalu bizi.si se je marca 2020 s proizvodnjo nogavic ukvarjalo 24 podjetij in samostojnih podjetnikov. Največji specializiran proizvajalec nogavic v Sloveniji je bila Polzela, sedaj samo še blagovna znamka. Prve hlačne nogavice so izdelali že leta 1927, od ustanovitve do začetka druge svetovne vojne so izdelali med 150.000 in 1.800.000 parov nogavic letno. Leta 1969 so prvi v takratni Jugoslaviji izdelali nogavice, ki so povezane v koraku, t. i. hlačne nogavice. Poimenovali so jih Peggy in s tem hlačnim nogavicam podarili ime »pegice«. V podjetju so izdelali tudi hlačne nogavice po naročilu za Jovanko Broz in manekenko Evo Rueber-Staier, ki je še desetletja krasila embalažo nogavic. Leta 2016 je Tovarna nogavic Polzela pristala v stečaju.

NOGAVICE ZA RAZLIČNE NAMENE

Nogavice imajo različne namene uporabe. Športne nogavice so prilagojene posameznim športom, tako da nudijo optimalno zaščito, ublažijo pritiske in zmanjšajo možnost poškodb. V medicinske namene se med drugim uporabljajo kompresijske nogavice, s katerimi nadomestimo oslabeledost venskega sistema. Pomagajo pri cirkulaciji krvi, s tem da najmočnejše stisnejo pri gležnju, kompresija pa postopoma pojenja proti vrhu noge. Na trgu najdemo tudi več vrst t. i. »pametnih nogavic«. Na primer nogavice za diabetike pripomorejo k zmanjšanju bolečine in celjenju ran pri diabetičnem stopalu. Pametne »vibrajoče« nogavice pomagajo pri učenju hoje bolnikov s Parkinsonovo boleznijo. Pametne nogavice za dojenčke Owlet preverjajo dojenčkove vitalne znake, pametne nogavice Senzorija s senzorji in prilagodljivimi vodniki pa so namenjene tekačem. Sodobna tehnologija omogoča, da nogavice nadomeščajo čevlje brez dodanih podplatov. Take nogavice lahko uporabljamo za različne športne aktivnosti, kot so tek, pohodništvo, plavanje, potapljanje. Poleg tega pa nogavičarska industrija izdeluje tudi zgornje dele za pletene čevlje in jim dodajo podplat in vezalke.

